

Wstęp

O czasie podróży przez życie i poszukiwaniu prawdy

*Trzeba pamiętać wreszcie
o potrzebie nieustającej wdzięczności za ten dar,
jakim dla człowieka jest drugi człowiek –
ten, dzięki któremu, z którym i dla którego
włącza się w wielką przygodę poszukiwania prawdy.*
Jan Paweł II, Toruń, 7 czerwca 1999

Słońce, góry i obłoki płynące po niebie. Podmuch wiatru przynosi wspomnienia o chwilach, które już nie wrócą – słowa, dźwięki, myśli, i obrazy – moje pierwsze i ostatnie spotkanie z Profesorem Kazimierzem Denkiem...

Nie jest łatwo pisać o człowieku, którego nie tylko się znało, ale miało się z nim osobiste kontakty i wspólne przeżycia. Bo jak opisać czyjeś życie wypełnione różnego rodzaju emocjami, uczuciami i pragnieniami oraz połączonymi z nimi decyzjami i działaniem, w taki sposób, by oddać w pełni sens istnienia drugiego człowieka? Czy szczegółowe, często encyklopedyczne informacje są w stanie przedstawić całą prawdę o Nim? Czy z zawartych tam faktów dowiemy się, co w życiu profesora Kazimierza Denka było dla Niego tak naprawdę najważniejsze, a co zupełnie nieistotne? Czy aby na pewno teksty zamieszone w tej książce składają się na czytelny przekaz, malujący nam pełny obraz życia i działalności Profesora? Czy po ich przeczytaniu jesteśmy w stanie jednoznacznie stwierdzić, co Profesor zostawił nam po sobie, a co bezpowrotnie zabrał? Te i inne pytania nurtują zapewne nie tylko mnie, ale wszystkich, którym Profesor był bliski.

Każdy, kto kontaktował się z profesorem Kazimierzem Denkiem, odkrywał w nim zapewne coś, czego inni dostrzec nie mogli lub nie potrafili. Dla jednych był przełożonym, dla innych nauczycielem i mistrzem, a dla niektórych dobrym znajomym, kolegą albo przyjacielem lub życiowym przewodnikiem.

Myślę jednak, że dla wszystkich, którzy mieli okazję lepiej poznać Profesora, był kimś, komu udało się w działalności edukacyjnej połączyć w inspirujący sposób naukę, kulturę i naturę. Te trzy światy nieustannie towarzyszyły Profesorowi, co dostrzec można nie tylko w jego przebogatym dorobku naukowym, ale także w idei powołania do życia Tatrzańskich Seminariów (Sympozjów) Naukowych „Edukacja jutra”. Spotkania tatrzańskie stały się miejscem, w którym dzięki Profesorowi nauka oparta na poznaniu racjonalnym i dyskursywnym spotykała się z tradycją, wartościami i normami wpisanymi w kulturę oraz niepowtarzalnym pięknem zadziwiającej przyrody tatrzańskiej, obrazującym otaczającą człowieka naturę.

Biografia Profesora stanowić by mogła scenariusz fascynującego filmu, w którym główny bohater, okrutnie doświadczony w dzieciństwie przez los, nie poddał się, lecz z wielką determinacją i wytrwałością rozwiązywał kolejne zadania stawiane mu przez życie. Ta nieustanna życiowa „wspinaczka” upodobniła go do taternika, który po wspięciu się na wierzchołek góry rozglądał się za kolejną, na którą chciałby wejść, z której szczytu mógłby nie tylko wnikliwie obserwować i badać otaczający go wszechświat, ale również przyrzec się mu z nowej perspektywy poznawczej, by dzielić się z innymi swoimi odkryciami. Profesor Kazimierz Denek był wierny zasadzie Blaise’a Pascala, że „człowiek stworzony jest po to, by szukać prawdy, a nie, by ją posiadać”. Jedno jest pewne, w swoich działaniach był wytrwały, kreatywny i otwarty na współpracę z otaczającymi go ludźmi. Świadczą o tym nie tylko efekty jego pracy naukowej, dydaktycznej oraz wychowawczej, ale także osiągnięcia jego uczniów i wychowanków.

Czas i życie, splątane ze sobą w miłosnym uścisku, nie trwają, niestety, wiecznie. Kiedyś nadchodzi koniec i pomimo że wszyscy o tym wiemy, zawsze nas to w pewien sposób zaskakuje. Ogarnia nas przez chwilę nie tylko lęk przed nieznanym, ale czasami żal i smutek, że nie zdążyliśmy czegoś zrobić, powiedzieć lub o coś się spytać. Każde odejście przypomina nam również i o tym, że i nasza wędrówka nie będzie trwała wiecznie – „czuwajcie więc, bo nie wiecie, w którym dniu Pan wasz przyjdzie” (Ewangelia według Świętego Mateusza 24, 42–44 – Potrzeba czujności).

Śmierć Profesora dla wielu osób była zaskoczeniem. Gdy nie pojawił się na XXI Tatrzańskim Sympozjum Naukowym, tylko nieliczni wiedzieli, że choroba, z którą walczył, była niezwykle groźna. Wierzyliśmy jednak, że spotkamy się z Nim w następnym roku – Profesor miał również taką nadzieję. Niestety, XXII Tatrzańskie Sympozjum Naukowe odbędzie się bez fizycznej obecności profesora Kazimierza Denka. Cieszymy się jednak, że pozostały dzieła, myśli

oraz idee Profesora i nie zapominajmy, że będzie tak długo z nami, jak długo pamięć o naszym Mistrzu będzie nie tylko w nas, ale również będzie się przejawiała w naszej działalności naukowej i życiu. Osobiście wierzę, że w jakiś sposób Profesor zawsze będzie nam towarzyszył, nie tylko podczas obrad, ale także w czasie wędrówek po jego ukochanych tatrzańskich szlakach.

Profesor Kazimierz Denek był człowiekiem wyjątkowym. W kontaktach z Nim uderzała Jego bezpośredniość, entuzjazm i zwyczajność. Rozmówiony w nauce i turystyce, kochający własny kraj, a w szczególności Tatry, starał się „zarażać” otaczających go ludzi swoimi pasjami. Jako niestrudzony wędrowiec i turysta zapewne bada, tym razem nowe, niebiańskie szlaki, a za jakiś czas, kiedy i my do niego dołączymy, będzie znowu naszym przewodnikiem, ale tym razem po Kosmosie. „Wiara i rozum (Fides et ratio) są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy” (Jan Paweł II, *Fides et ratio*).

Zebrane w książce prace autorów przedstawiają różnorodne wątki, problemy, analizy i kwestie odnoszące się w sposób bezpośredni lub pośredni do życia i działalności naukowej Profesora Kazimierza Denka. W związku z tym, że każdy z Autorów doświadczał i odbierał pracę oraz życie Profesora w sposób indywidualny, organizatorzy Sympozjum postanowili nie ograniczać ich wypowiedzi ani formą, ani tematyką. Z tego też powodu Czytelnik spotka tu opracowania mające charakter not biograficznych, analiz naukowych będących podsumowaniem wybranych wycinków pracy i życia Profesora, ale również i takie, w których Autorzy przedstawili swoje osobiste wspomnienia związane z osobą Profesora oraz zmiany jakie wniósł w ich życie.

Biorąc pod uwagę charakter niniejszego opracowania postanowiłem, że przy omawianiu wybranych prac nie będę wymieniał tytułów naukowych Autorów, gdyż szczegółowe informacje o nich czytelnik znajdzie przy poszczególnych tekstach.

Główne kierunki naukowej, dydaktycznej i krajoznawczo-turystycznej działalności Profesora Kazimierza Denka omawiają w swojej pracy jego bliscy współpracownicy z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu – Andrzej Ćwikliński i Eugeniusz Piotrowski. Autorzy dość szczegółowo opisują życie Profesora oraz jego drogę naukową, przedstawiając Jego największe osiągnięcia i najważniejsze publikacje. Zwracają również uwagę na autorską myśl reformatorską profesora Kazimierza Denka, która wskazuje nam kierunki niezbędnych zmian w edukacji oraz wynikających stąd powinności nauczyciela.

Krystyna Duraj-Nowakowa w swoim opracowaniu zatytułowanym *Kazimierza Denka systemowa całościowość edukacji* przypomina czytelnikowi

o interdyscyplinarnym postrzeganiu świata i człowieka przez Profesora w szeroko rozumianych naukach pedagogicznych oraz o jego pionierskich pracach w tym obszarze. W tekście analizuje systemowy paradygmat dydaktyki, omawia rodzaje związków między elementami systemu edukacyjnego oraz wskazuje na znaczenie modelowania relacji między strukturami procesu integrowania edukacji. W dalszej części pracy dokonuje przeglądu nauk współdziałających z pedagogiką i wyjaśnia cywilizacyjne oraz kulturowe uwarunkowania edukacji. Przypomina również, że Profesor Kazimierz Denek od początku swych działań w obszarze pedagogiki i dydaktyki optował za systemologicznym rozumieniem całościowości. Takie podejście stało się punktem stycznym pomiędzy nimi i połączyło ich w sposobie postrzegania i rozumienia edukacji.

O znaczeniu i roli drugiego człowieka w poszukiwaniu celu i sensu życia napisała w swoim opracowaniu zatytułowanym *Projektowanie Życia – szkic na kanwie książek Profesora Kazimierza Denka* Małgorzata Kaliszewska. Z tekstu dowiadujemy się, że publikacje Profesora były dla Autorki pewnego rodzaju inspiracją na drodze jej własnych naukowych poszukiwań i życiowych decyzji. Profesor był dla niej nie tylko przewodnikiem po świecie nauki, ale traktowała go jako swojego Mistrza, ceniąc sobie niezwykle możliwość obcowania z nim. Dokonując analizy wybranych prac Profesora Kazimierza Denka, Autorka wskazuje na te wartości, motywy, stwierdzenia lub postulaty poruszane przez niego, które są bliskie jej myśleniu o świecie. Na końcu swoich rozważań postuluje, aby „biografie zawodowe i dzieła naszych Mistrzów, ich wskazówki i mądrość życiowa” stały się dla ich uczniów źródłem wielorakich inspiracji.

Kolejne opracowanie, autorstwa Stanisława Palki, zatytułowane *Podstawy dydaktyki akademickiej w ujęciu Kazimierza Denka*, przedstawia wybrane składniki poglądów profesora Kazimierza Denka odnoszące się do dydaktyki akademickiej. Autor we wstępie pracy sytuje istotę i miejsca tej subdyscypliny pedagogicznej w obszarze nauk o edukacji oraz zwraca uwagę na cele i wartości jako istotne składniki edukacji akademickiej. Podkreśla również, że dla profesora Kazimierza Denka bezwzględnie koniecznym było łączenie nauczania akademickiego z wychowywaniem. Świadomość wartości i układanie według nich toku postępowania dydaktyczno-wychowawczego powinny być, według Profesora Kazimierza Denka, podstawą praktyki dydaktycznej. Podsumowując swoją pracę, Stanisław Palka zauważa, że profesor Kazimierz Denek był nie tylko „twórczym myślicielem dydaktycznym, lecz także świetnym nauczycielem akademickim”.

O edukacyjnym wymiarze funkcjonowania człowieka oraz coraz większym znaczeniu wiedzy rozważa Małgorzata Kabat w tekście zatytułowanym *Dostojność i nowoczesność uniwersytetu. Pamięci Mistrza*. Autorka podkreśla znaczenie kształcenia uniwersyteckiego oraz roli w tym procesie nauczycieli. Przypomina również, że w swoich pracach profesor Kazimierz Denek dość często poruszał istotne zagadnienia nurtujące środowisko akademickie, zwracał uwagę na problemy zawodu nauczyciela oraz swoją postawą „pokazywał młodszym i starszym adeptom sztuki nauczania, jak traktować innych oraz godzić teorię z praktyką w edukacyjnej działalności”. W zakończeniu Autorka stwierdza, że Uczelnia powinna nie tylko kształcić, ale także uwrażliwiać całą społeczność akademicką na wartości moralne, zwracać uwagę na etyczne zachowanie nauczycieli i studentów wobec siebie.

Zmiany zachodzące na świecie nakładają na system kształcenia konieczność rozwijania u uczniów umiejętności przydatnych w życiu oraz odkrywania przed nimi tych wartości, które uznajemy za istotne w drodze do człowieczeństwa. Píše o tym w swojej pracy zatytułowanej *Uniwersyteckie kształcenie nauczycieli w poglądach Prof. zw. dr. hab. Kazimierza Denka* Stanisława Włoch. Autorka słusznie zauważa, że chcąc dostosowywać system edukacji do potrzeb społeczeństwa, nie możemy ograniczać się tylko do modyfikacji na poziomie organizacyjnym i programowym, gdyż podstawą wszelkich zmian jakościowych w edukacji jest modelowanie systemu kształcenia nauczycieli. Przypomina, że w obszernym dorobku profesora Kazimierza Denka istotne miejsce zajmują prace poświęcone kształceniu nauczycieli i przygotowywaniu ich do przyszłej pracy zawodowej. Profesor w swoich tekstach wskazywał nie tylko kierunki niezbędnych działań w edukacji nauczycieli, ale przestrzegał również przed doskwierającym uczelniom wyższym chaosem aksjologicznym, bylejąkością i przeciętnością. Jako mentor i „Nauczyciel Nauczycieli” stał się dla wielu z nas NADNAUCZYCIELEM.

Mysł profesora Kazimierza Denka inspiracją naukowych dociekań i badań nad dziś i jutro edukacji szkolnej to tytuł rozważań, w których Maria Kocór udowadnia, że obszar zainteresowań naukowych Profesora Kazimierza Denka znacznie wykraczał poza pedagogikę, „dydaktykę, politykę oświatową, pedagogikę społeczną, pedagogikę szkolną czy pedeutologię.” Interdyscyplinarność dorobku Profesora nie wynikała jedynie z tego, że był osobą o wielkiej erudycji. Profesor Kazimierz Denek był człowiekiem o nieprzeciętnych predyspozycjach intelektualnych, posiadał niezwykle bogate doświadczenia życiowe oraz wszechstronne zainteresowania. Jak trafnie zauważyła Autorka, profesor Kazimierz Denek zajmował się „wszystkim, co w życiu i w edukacji jest po-

żyteczne i wartościowe”. Zaniepokojony kryzysem wartości i autorytetów „niestrudzenie szukał dróg odbudowania zaufania, utraconych priorytetów w edukacji i życiu”. Wśród wielu pytań, jakie stawia w swojej pracy Maria Kocór, dwa uważam za bardzo ważne dla uczestników Sympozjum: „Co możemy dziś aplikować ze szkoły Profesora Kazimierza Denka?” oraz „Czy jesteśmy gotowi do wdrażania ich w życie i czego one dotyczą?”

Barbara Baraniak, analizując dorobek profesora Kazimierza Denka, odkrywa przed czytelnikiem kolejny krąg zainteresowań poznawczych jej Mistrza, związany z pedagogiką pracy. Dokonując analizy twórczości Profesora, wskazuje na te pozycje, które wpisują się w nurt pedagogiki pracy. Przygotowane zestawienie unaoczni czytelnikowi, że bogaty dorobek profesora Kazimierza Denka jest niezwykle uniwersalny i przydatny w „wielu dyscyplinach naukowych, w tym subdyscyplinach pedagogicznych, wśród których znaczącą pozycję zajmuje pedagogika pracy, której treść czterech obszarów badawczych wpisuje się w krąg twórczości Kazimierza Denka”.

Bogdan M. Szulc w pracy zatytułowanej *Patriotyzm i sprawność jako elementy pedagogiki Kazimierza Denka w odniesieniu do oficerów WP (ze wspomnień wspólnych dyskursów)* zwraca uwagę na istotne miejsce aksjologii w twórczości Profesora oraz na jego patriotyzm i umiłowanie Ojczyzny. Opisując historię swoich spotkań i kontaktów z Profesorem, wspomina wspólne dyskusje i jego nieocenioną pomoc w „nowelizacji programów kształcenia i podejmowaniu nowych wyzwań edukacyjnych przez środowisko wojskowe.” Autor podkreśla również zafascynowanie Profesora turystyką oraz jego całożyciową aktywność ruchową, którą przerwała dopiero ciężka choroba. Kończąc swoje opracowanie, przypomina o wielkich zasługach prof. dr. hab. Kazimierza Denka w rozwoju Akademii Sztabu Generalnego WP, a następnie Akademii Obrony Narodowej.

Teresa Neckar-Ilnicka w opracowaniu *Krajoznawstwo i turystyka jako wyzwania edukacji* zwraca czytelnikowi uwagę na to, że profesor Kazimierz Denek w swoich pracach często dostrzegał i podkreślał wagę oraz znaczenie działalności krajoznawczo-turystycznej w kontekście wzbogacania programów dydaktyczno-wychowawczych szkoły. Był również orędownikiem edukacji zdrowotnej, ukierunkowanej na wdrażanie wychowanków (uczniów) do zdrowego stylu życia. Podkreślał przy tym konieczność modernizacji systemu kształcenia nauczycieli oraz modyfikowania treści programowych, tak „by uczeń (student) sam chciał jak najwięcej: wiedzieć, rozumieć i umieć”.

Podobny w wymowie jest tekst Andrzeja Mamroła, w którym Autor napisał o zagrożeniu dla zdrowia wynikającym ze sposobu spędzania czasu wolnego przez uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. W prowadzonej nar-

racji odwołuje się również do tekstów i badań profesora Kazimierza Denka, podkreślając, że według Profesora: „model wypoczynku młodego pokolenia powinien opierać się na czterech hasłach – krajoznawstwo, turystyka, rekreacja i sport”. Autor, analizując wyniki badań różnych naukowców – w tym również profesora Kazimierza Denka – zauważa niepokojące tendencje w zachowaniu i stylu życia badanych dzieci i młodzieży. Podkreśla za Profesorem, że istotne jest to, by aktywności, takie jak: krajoznawstwo, turystyka, rekreacja i sport, były podejmowane przez dzieci i młodzież „z własnej inicjatywy, samodzielnie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami, zainteresowaniami, zamiłowaniem”.

Kolejny tekst napisany przez Wojciecha Wiesnera jest wspomnieniem, w którym Autor przywołuje z pamięci chwile, zdarzenia i myśli, które połączyły go z Profesorem. Oprócz dat i faktów biograficznych, dotyczących spotkań Autora z profesorem Kazimierzem Denkiem na polu naukowym, znajdziemy tu również opisy zabawnych zdarzeń, które razem przeżyli i które ich połączyły.

Ostatnia publikacja zamieszczona w książce, to osobiste wspomnienie o Profesorze, które napisała Jana Juříková. W kilkunastu zdaniach wspomina o tym, jak pojawiła się po raz pierwszy na Tatrzańskim Sympozjum Naukowym, jakie przeżywała w związku z tym emocje i jak postrzegała oraz jak zapamiętała Duchowego Ojca tatrzańskich Sympozjów – Pana Profesora Kazimierza Denka.

Jestem przekonany, że życie dopisze do tej książki kolejne rozdziały, gdyż każdy, kto miał szczęście zetknąć się z Profesorem na ścieżce naukowej, trasie turystycznej czy drodze życia, mógł uczyć się od Niego, jak planować i działać oraz konsekwentnie zmierzać do wyznaczonych celów. Ci, dla których był Mistrzem, wiedzieli, że nie szukał skrótów na traktach, którymi podążał. Chwile słabości czy zwątpienia, które pojawiają się w życiu każdego człowieka, nigdy nie zatrzymały profesora Kazimierza Denka na jego życiowym szlaku. Może czasami wydawało się niektórym z nas, że trochę zwolnił i zbyt długo rozglądał się i przez to tracił niepotrzebnie czas, ale Profesor wszystko analizował, oceniał i zbierał siły do realizacji kolejnych zadań i celów.

Prawie dwadzieścia lat temu poznałem Profesora Kazimierza Denka. To dzięki Niemu odkryłem piękno Tatr i folkloru góralskiego. Również Jemu zawdzięczam zmianę perspektywy poznawczej i naukowe otwarcie na problemy, których kiedyś nie dostrzegałem.

Marek Lewandowski

Dziękujemy Profesorze za wszystko, po góralsku – piosenką:

Krywaniu, Krywaniu wysoki,
Lecom, płynom nad Tobom obłoki
Tak się toczy moja myśl
Jak łone
Myśli moje, myśli nie spełnione

Krywaniu, Krywaniu wysoki,
Lecom, płynom spod Tobie potoki
Tak się lejom moje łzy,
Jak łone
Hej łzy moje, łzy nie zapłacone
Tak się lejom moje łzy,
Jak łone
Hej łzy moje, łzy nie zapłacone

Krywaniu, Krywaniu wysoki,
Idzie łód Cie, sum lasów głymboki
A mojemu idzie zól, kochaniu
Hej Krywaniu wysoki, Krywaniu
A mojemu idzie zól, kochaniu
Hej Krywaniu wysoki, Krywaniu.

